

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Concordia. Pia Et Vnanimi Consensv repetita Confessio
fidei & doctrinæ Electorum, Principvm Et Ordinvm Imperii,
atq[ue] eorundem Theologorum, qui Augustanam
Confessionem amplectuntur**

Lipsiæ, 1606

Articvlvs III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35443

ificeret, suæq; ditioni subijceret: nempe, quòd homo factus, & è Spiritu sancto ac Maria virgine sine omni labe peccati conceptus & natus sit, vt esset peccati Dominus: Ad hæc passus, mortuus & sepultus, vt pro me satisfaceret, meamq; culpam, quæ mihi luenda fuerat, persolueret, non auro neq; argento, sed & proprio precioso suo sanguine, Et hæc omnia, non ob aliam rem vllam, quàm vt meus fieret Dominus. Neq; enim sui gratia harum rerum quicquã fecit, aut opus habuit. Post id iterum surrexit deuicta atq; absorpta morte: Ac deniq; cœlos conscendit, suscepta imperij administratione, sedens ad dextram Patris, vt Diaboli ac omnes potestates ad illius pedes proiectæ, obedire cogantur, donec nos in die nouissimo prorsus ab hoc prauo seculo, Diabolo, morte, peccatis liberatos separet ac segreget.

Cæterum hæc partes sigillatim tractare, huic compendioso & pro pueris instituto sermone non conuenit, sed prolixis concionibus, quæ per totius anni circulum habentur, præsertim ijs temporibus, quæ talibus prolixiore sermone tractandis destinata sunt, de natiuitate, passione, resurrectione, ascensione Christi, &c.

Quin etiam totum Euangeliũ, quod prædicamus, ad eò tendit, vt hunc Articulum probè percipiamus, vt in quo totius salutis & felicitatis nostræ summa sita est, quemq; ob vsum & fecunditatem suam longè lateq; patentem, nunquam satis perdiscere possumus.

ARTICVLVS III.

Credo in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, communionem sanctorum, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, & vitam æternam, Amen.

Hunc

*De causa
finali histo-
ria & ap-
plicatione
ad nos.*

*Articulus
de benefici-
is Christo
propria &
præcipua
Euangelij
doctrina.*

*Tertius ar-
ticulus reci-
tat officia,
beneficia
& effectus
Spiritus S.*

*Quomodo
fiat sancti-
ficatio.*

*Spiritus S.
efficax per
ministerium
verbi
in Ecclesia.*

Hunc Articulum non aliò commodiùs, quàm sic
ut dictum, ad sanctificationem referre possumus,
quòd videlicet per hunc Spiritus sanctus, eius
officium, nempe, quòd sanctificet, adumbretur & de-
pingatur. Quare huic verbo nitendum est, Credo in
Spiritus sanctum, quòd tam strictè & breuiter com-
prehensum sit, vt aliud habere nequeamus. Sunt enim
alioqui multiplices in scriptura spiritus, veluti huma-
ni, cœlestes, & mali spiritus. Verùm enimvero Spiritus
Dei, solus sanctus Spiritus dicitur, hoc est, qui nos san-
ctificauit, & adhuc sanctificat. Nam quemadmodum
Pater creator, Filius Redemptor aut Saluator dicitur:
ita quoq; Spiritus sanctus ab officij sui opere sanctus
aut sanctificator dicitur. Quæ verò huius sancti-
ficationis est ratio? Respondeo: Quemadmodum Fi-
lius dominium suum, quo nos sibi peculiariter vendi-
cauit, per suam natiuitatem, mortem, resurrectionem
&c. consequitur: ita quoq; Spiritus sanctus sanctifica-
tionis munus exequitur per sequentia, hoc est, per co-
munionem sanctorum, aut Ecclesiam Christianorum,
remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, & vi-
tam æternam. Hoc est, primùm nos ducit Spiritus san-
ctus in sanctam communionem suam, ponens in se-
num Ecclesiæ, per quam nos docet & Christo addo-
cit.

Siquidem neq; ego, neq; tu, quicquam de Christo
scire possemus, aut in eum credere, aut pro Domino
consequi, nisi per Euangelij prædicationem Spiritus
sancti opera nobis offerretur, & vltro donaretur. Op-
us quidem ipsum completum est. Christus enim thesau-
rum nobis impetrauit, & peperit sua passione, mor-
& resurrectione, &c. Verùm si in occulto manens
litesceret, nec quisquam aliquid de eo exploratum ha-
beret: nemini esset vsui, sed planè inutilis & despera-
tus. Ne ergo eiusmodi thesaurus sepultus iaceat,

eo in usum verso fruantur homines : Deus verbum su-
um emisit prædicandum & inuulgandum omnibus, in
quo Spiritum sanctum largitus est, vt eiusmodi the-
sauri nos faceret compotes. Quare sanctificare nihil al-
ud est, quam ad Christum adducere, ad suscipiendum
bona per Christum nobis parata, ad quæ per nosmet-
ipsos nunquam peruenire possemus.

Iam ergo quam fieri potest significantissimè, hunc
Articulum discere intelligere, vt interrogatus, quid hisce
verbis significari putas, Credo in Spiritum sanctum?
promptè respondere possis: Credo Spiritus sancti ope-
ra me sanctificari, cui rei nomen eius testimonio est.
Qua autem re illud facit, aut qua ratione, quoue me-
dio ad hoc vtitur? Responsio. Per Christianorum
communione, remissionem peccatorum, carnis re-
urrectionem, & vitam æternam. Primum enim singu-
larem in mundo communionem obtinet, hæc mater
est, hæc quemlibet Christianum parturit, ac alit per
verbum, quod Spiritus sanctus reuelat & prædicat, &
per quod pectora illuminat & accendit, vt verbum ac-
cipiant, amplectantur, illi adhærescant, inq; eo perse-
uerent.

Vbicunq; enim gentium Spiritus sanctus Verbum
Dei prædicare non sinit, inq; corde excitat, vt accipia-
tur, ibi frustra est ac deperditum. Quemadmodum do-
minante Papatu accidit, vbi fides prorsus neglecta &
obscurata iacuit, nemo Christum pro Domino cog-
nouit, neque Spiritum sanctum, pro eo, qui san-
ctificaret, habuit, hoc est, nemo credidit, Christum
eum esse Dominum, qui sine operibus & meritis no-
stris tantum thesaurum nobis peperisset, nosque Patri
reconciliasset. Et quid tandem in causa fuit? hoc sci-
licet, quod Spiritus sanctus præstò non fuerit, qui ta-
lia de Christo reuelasset, & prædicare suisset: verùm
homines mali & dæmones præstò fuerunt, qui docue-

*Sanctifica-
re quid?*

*Commodis-
sima respon-
sio de do-
ctrina hu-
ius arti-
culi.*

*Non a lux
fidei & in-
teriores
motus con-
gruentes
cum lege
Dei non
accendun-
tur sine
Spiritu
sancto.*

Ii runt,

*Tantum
per muni-
sterium
Spiritus S.
est efficax.*

runt, proprijs operibus consequendam esse salutem, irati Patris gratiam impetrandam. Eam ob rem, nec Christianorum fuit communio. Vbi enim de Christo nihil docetur: ibi neque vllus est Spiritus Sanctus, quo Christianorum communionem solet constituere, conuocare, ac in vnum cogere, citra cuius opem & operam nemo ad Christum Dominum peruenire poterat. Hæc quidem de summa huius Articuli sufficient. Cuius verò partes ac membra in eo enumerata, pro capite simplicium non omnino clara sint: ea quoque pauca percurramus.

*Gramma-
tica narra-
ratio voca-
bulorum.*

Sanctam Christianorum Ecclesiam, communionem sanctorum fides nominat. Vtrumque enim ideam coniunctim significat. Olim verò alterum adiectum non erat, planeque malè & ineptè lingua nobis vernaculo expositum est. Quod si significanter enunciandum esset: Germanico sermone profus aliter proferebatur foret. Siquidem hæc vox, Ecclesia, propriè nihil aliud quam congregationem significat. Porro nos Germani hanc dictionem, *Kirche*, usurpare consueuimus, quam simplices non de congregata multitudine, sed de consecratis templis aut ædificijs intelligunt. Tamen si vera domus, Ecclesia dicenda non est, nisi propterea quòd hominum multitudo in ea conuenire solent. Nos enim, qui conuenimus, præcipuum locum confluendi nobis deligimus, atque ita domui secundum multitudinem nominis quoque appellationem imponimus. Ita hæc Germanica vocula, *Kirche*, proprie nihil aliud significat, quam congregationem, neque Germana est, sed Græca, sicut etiam *ἐκκλησία*. Illi

*Ecclesia.
Kirche.*

Κυρία.

nim sua lingua *κυρία*, quemadmodum Latini curia nominant. Quamobrem recto Germanorum sermone, Christianorum communio seu congregatio (*Christliche Gemeine* oder *samlung*) aut omnium opti-

que & clarissime sancta Christianitas (*Ein heilige Christenheit*) dicenda fuerat.

Ita quoque hæc dictiuncula, *communio*, quæ alteri annexa est, non *Gemeinschaft*/sed, *Gemein*/interpretanda fuerat. Neque aliam ob rem, quam interpretandi gratia priori adiecta est, qua quispiam haud dubie exponere voluit, quid Christianorum esset Ecclesia. Pro quo nostri, qui & germanæ & latinæ linguæ iuxta imperiti fuere, transtulerunt, *Gemeinschaft der Heiligen*/cùm tamen nulla germanorum lingua ita loquatur aut intelligat. Verùm recta & genuina germanorum lingua vertenda erat, *Eine Gemeine der Heiligen*/Sanctorum *communio*, hoc est, eiusmodi *communio*, in qua non nisi sancti versantur: aut adhuc significantius, *Ein heilige Gemein*/ hoc est, sancta *communio*. Hæc ideò dico, ut verba sanè & rectè intelligantur, cùm hæc consuetudo vique adeò vñ recepta inueterauerit, ut vix vnquam ex hominum animis euelli possit, & statim hæresis esse oporteat, vbi verbum aliquod immutatum fuerit.

Huius autem appendicis hæc summa est: *Credo*, in terris esse quandam sanctorum congregatiunculam & communionem ex merè sanctis hominibus coactam, sub vno capite Christo, per Spiritum sanctum conuocaram, in vna fide, eodem sensu & sententia, multiplicibus dotibus exornatam, in amore tamen vnanimem, & per omnia concordem, sine sectis & schismatibus. Horum me quoque partem & membrum esse, constanter credo, omnium bonorum, quæcunque habent, participem ac municipem, Spiritus sancti opera eò perductum, iisdem vno corpore vnitum, per hoc, quòd Verbum Dei audierim, atque etiamnum audio, quòd principium est in hanc communionem ingrediendi. Antè enim, quàm ad hanc peruenimus, penitus sub potestate eramus Diaboli, ut ij, quibus de Deo ac Christo profus nihil compertè exploratum fuerat.

Gemeinschaft/germeine.

Sanctorum communio.

Vera & salutaris doctrina, articuli de Ecclesia.

Spiritus S. collector, gubernator & conseruator Ecclesia.

*Ecclesia
perpetua
conserua-
tio.*

*Explicatio
articuli de
remissione
peccatorū.*

*Doctrina
de Sacra-
mentis huc
pertinet.*

*Peccati re-
liquia.*

*Ministeri-
um publi-
cum re-
mittendi
peccata.*

Quinetiam Spiritus sanctus à sanctorū communione seu Christianitate non discedit, sed cum ea usque ad consummationem seculi perseverat, Per quam nos adducit, eiusque in hoc vititur adminiculo, vt verbum prædicet atq; exerceat, per quod sanctificationem efficit, communionem amplificans, vt quotidianis incrementis crescat, & in fide, eiusque fructibus, quoque producit, corroborata fortis euadat.

Præterea cernimus etiam, nobis in hac Christianitate esse remissionem peccatorum propositam, qua fit per Sacramenta & absolutionem Ecclesie, adhuc multiplicēs totius Euangelij sententias, bonæ spei ac consolationis plenissimas. Quare huc ea pertinent, quæ de Sacramentis, & deinde de Sacramentorum virtute atque præstantia tradenda sunt, & in summa, totum Euangelium, ac omnia Christianitatis officia, quæ assidue exercentur & sedulo, summe necessarium est. Etenim quanquam Dei gratia per Christum impetrata est, & sanctificatio per Spiritum sanctum facta, per verbum diuinum, in vnitare Ecclesie Catholice, nonquam tamen nos à peccatis sumus vacui, & hoc carnis nostræ gratia, quam adhuc adhærentem humeris nostris circumferimus.

Quocirca omnia in Christianitate eò adornata sunt, vt quotidie meras peccatorum condonationes auferamus, & verbis, & signis ad hoc constitutis, ad consolandam & erigendam conscientiam, quam diu in hac vita futuri sumus. Ita facit Spiritus sancti gratia, vt quanquam peccatis simus contaminati, non tamen nobis noceant in Christianitate constitutis, vbi nihil aliud, quam assidua & indefinens est peccatorum remissio, cum quam nobis Deus largitur, tum qua nobis inter nos vicissim vtamur, ignoscentes, suferentes & erigentes nos inuicem.

Sed etiam extra hanc Christianitatem, vbi hinc

Euang

Euangelio locus non est, neq; vlla est peccatorum remissio, quemadmodum nec vlla sanctificatio adesse potest. Quocirca ab hac Ecclesia omnes ij semet ipsos sponte abalienarunt, qui non per Euangelij gratiam, & peccatorum condonationem, sed proprijs operibus sanctificationem quærunt ac venantur, ac promereri contendunt. Sed enim in hoc, quando sanctificationis opus inchoatum est, & quotidie augetur, expectamus, vt hæc nostra caro, cum omnibus suis sordibus & vitijs, abolita & sepulta computrescat, verùm præclare & magnificè iterum prodeat & exurgat à mortuis, ad perfectam & absolutam sanctitatem, noua atq; immortalis vita animata. Iam enim tantùm ex dimidio puri ac sancti sumus, vt Spiritus sanctus subinde habeat, quod diuini verbi prædicatione in nobis eluat ac purificet, tùm in dies singulos remissionem peccatorum distribuat, vsq; in futuram vitam, vbi remissioni locus non erit amplius, sed homines in vniuersum ab omni peccatorum contagio puri & sancti, pleni omni probitate atq; iustitia, subtracti & liberati à peccatis, morte, & omni exitio, in nouam, perpetuam, glorificatam, & transfiguratam vitam traducentur.

Ecce hæc omnia Spiritus sancti sunt officia & opera, vt hic in terris sanctificationem exordiat, eandemque quotidie per hæc duo augeat, nempe per sanctorum Ecclesiam, & peccatorum remissionem. Porro vbi iam soluti in cinerem computruerimus, hoc ipsum in momento oculi plenè absoluturus est & purificaturus, in qua perpetuò nos retinebit duobus Articulis posterioribus. Quòd autem hic ponitur (Auferstehung des Fleisches / carnis resurrectionem) ne hoc quidem valde aptè & bene lingua nostra vernacula expressum est. Etenim carnem audientes, non vltèriùs cogitamus, quàm de macello. Vtrùm rectè & genuinè loquendo, germanicè diceremus, Auferstehung des Leibs oder

Extra Ecclesiam nec est remissio peccatorum nec sanctificatio.

Desertores Ecclesia.

Inchoata lux spiritualis & in ista noua vita erunt integra post resurrectionem.

Spiritus sancti propria munera & opera.

Expositio vocabulorum articuli: Car-

*nis resurre-
ctionem.*

Leichnams / hoc est, corporis resurrectionem. Attamen res est momenti non magni, dum modo verborum sensum rectè percipiamus.

*Ceteri Ar-
ticipuli in
Symbolo
referendi,
ad hunc:
Credo re-
missionem
& vitam,
&c.*

Iam hic ille est Articulus, cuius opus semper feruere debet, & efficax persistere. Rerum enim creationem accepimus, sed & redemptionem iam effectam habemus. Porro autè Spiritus sanctus citra intermissionem nobis sanctificandis opus suum perficit, vsque in extremum diem: ad quod communionè destinat, per quam omnia facit & loquitur. Nondum Christianos suos omnes coëgit, neque remissionis distribuendæ officio prorsus pertinctus est. Eam ob rem in hunc credimus, qui quotidie nos diuini Verbi prædicatione attrahit & asciscit, fidemque impertit, auget atque corroborat, per verbum illud; & remissionem peccatorum, vt nobis his omnibus perfectè absolutis, nobisq; iisdem constanter adhærentibus, & mundo ac omnibus periculis iam mortuis, denique prorsus per omnia sanctus faciat, id quod iam per Verbum in fide expectamus.

*Doctrina
de essentia
& volun-
tate Dei
in Symbolo.*

Ecce hoc loco totam diuinitatis essentiam, voluntatem & operationem, verbis equidem admodum breuius, attamen opulentis & fecundis, artificiosè depictam habes, in quibus omnis nostra sapientia sita est, omnem humanam sapientiam, rationem ac sensum, longè lateque excedens ac superans. Nam versus mundus quanquam sedula peruestigatione, & inde ab initio elaborârît, quidnam Deus esset, aut qui haberet animi, seu cui operi intentus esset, nihil tamen harum rerum vquam intelligentia aut ratione affici qui potuit hîc verò omnia hæc copiosissimè in numero habes. Hîc enim ipse in omnibus tribus Articulis profundissimâ abyssû paterni sui pectoris, & meras & identissimi & ineffabilis amoris sui flammâs, manifestam

*De patefa-
ctione Dei,
& de fine
hominis.*

reterauitq; Quippe ob id ipsum nos creauit, vt nos
redimeret & sanctificaret, & praterca, q; nobis possi-
denda & vtenda subiecit, quacunq; vspiam in caelo &
in terra cernuntur: Filium quoque suum & Spiritum
sanctum nobis largitus est, per quos nos ad se attrahe-
ret. Neq; enim vnquam (vt supra ostensum est) eò pro-
prijs viribus peruenire possemus, vt Patris fauorem ac
gratiam cognosceremus, nisi per Iesum Christum Domi-
num nostrum, qui paterni animi erga nos speculum
est, extra quem nihil nisi iratum & truculentum vide-
mus iudicem. Sed neq; de Christo quidquam scire
possemus, si non per Spiritum sanctum nobis reuela-
tum esset.

Proinde ij Articuli nostrae fidei, nos Christianos ab
omnibus alijs, qui sunt in terris, hominibus separant.
Quicumq; enim extra Christianitatem sunt, siue Gen-
tiles, siue Turcae, siue Iudaei, aut falsi etiam Christiani, &
hypocritae, quanquam vnum tantum & verum Deum
esse credant & inuocent: neq; tamen certum habent,
quo erga eos animatus sit animo, neque quidquam
fauoris aut gratiae de Deo sibi polliceri audent aut pos-
sunt: quamobrem in perpetua manent ira & damna-
tione. Neque enim habent Christum Dominum, neq;
illis Spiritus sancti donis & dotibus illustrati & donati
sunt.

Ex hoc iam clarè vides & cognoscis, fidè longè aliam
esse doctrinam, quam sunt Decem praecepta. Nam hæc
docent quidem, quid faciendum sit: illa verò indicat,
quid Deus nobis fecerit & praeiterit. Decem prae-
cepta alioqui etiam omnium hominum cordibus inscri-
pta sunt: cæterum fides nulli humanæ sapientiae est
comprehensibilis, sed à solo Spiritu sancto tradenda &
docenda est. Eam ob rem praeceptorum doctrina non
dum vllum Christianum facit, semper enim Dei ira at-
que indignatio nobis incūbit, quam diu seruare nequi-

*Idè tradit-
tur Symbo-
lum, vt ve-
rus Deus
discernatur
à commen-
tarijs numi-
nibus & re-
tè inuocetur.*

*Discrimen
legit & E-
uangelij,
Decalogi,
& Symbo-
li Aposto-
lici.*

mus, quod Deus præceptis suis à nobis exigit. Hæc verò, nempe fidei doctrina, meram gratiam secum appor-
tat, & hæc iustos, Deoq; nos acceptos facit. Per huius
doctrinæ cognitionem, amorem ac voluptatem
Dei præceptorum faciendorum consequimur, viden-
tes hîc, quomodo Deus prorsus se nobis tradiderit
cum omnibus, quæ possidet, vt præsentî ope & auxilio
in perficiendis præceptis nos subleuet, Pater quidem
omnibus suis creaturis, Christus verò omnibus suis
operibus, porrò autem Spiritus sanctus omnibus suis
dotibus. Hæc quidem in præsentia de fide, fundamenta
pro simplicibus locandi gratia, dicta sufficiant, ne ob-
ruantur multitudine, vt huius rei intellecta iam probe
summa, ipsi postea hanc rem latius indagent & quid-
quid in Scripturis didicerint, huc referant, ac subinde
locupletiores intellectum quotidianis incrementis
consequantur. Quotidie enim hæc, quàm diu hic ve-
nimus docentes & discentes, vix vnquam satis dilige-
mus aut docebimus.

TERTIA CATE- CHISMI PARS.

Oratio Dominica.

*Tertia
pars Cate-
chismi. do-
ctrina de
innoctio-
ne Dei, seu
de preca-
tione.*

RACIENS audiuius, quid nobis
cum faciendum, tum credendum sit
quibus in rebus optima & felicissima
vita sita sit: sequitur iam deinceps Pars
tertia, docens, quomodo orandum
sit. Cum enim ita nobiscum com-
paratum esse videamus, vt nemo hominum decem

præce-